

IKER
GAZTE
NAZIOARTEKO
IKERKETA EUSKARAZ

IV. IKERGAZTE

NAZIOARTEKO IKERKETA EUSKARAZ

2021eko ekainaren 9, 10 eta 11a
Gasteiz, Euskal Herria

ANTOLATZAILEA:
Udako Euskal Unibertsitatea (UEU)

GIZARTE ZIENTZIAK ETA ZUZENBIDEA

**Adineko pertsonen COVID-19
pandemiari aurre egiteko
erabiltzen dituzten irudikapen
sozial eta emozionalak aztertzen**

*Amaia Eiguren, Nahia Idogaia,
Naiara Berasategi eta Maitane
Picaza*

57-64 or.
<https://dx.doi.org/10.26876/ikergazte.iv.02.07>

ANTOLATZAILEA:

LAGUNTZAILEAK:

Adineko pertsonen COVID-19 pandemiari aurre egiteko erabiltzen dituzten irudikapen sozial eta emozionalak aztertzen

Eiguren Munitis, A., Idoiaga Mondragon, N., Berasategi Sancho, N.,
eta Picaza Gorrotxategi, M.

- (1) *Belaunaldiartekotasuna, inklusioa hezkuntza, osasuna, Euskal Herriko Unibertsitatea, amaia.eiguren@ehu.eus*
- (2) *Inklusioa, hezkuntza, feminismoa, osasuna, Euskal Herriko Unibertsitatea, nahia.idoiaga@ehu.eus*
- (3) *Inklusioa, hezkuntza, osasuna, aniztasun linguistikoa, Euskal Herriko Unibertsitatea, naiara.berasategi@ehu.eus*
- (4) *Feminismoa, inklusioa, osasuna, hezkuntza, Euskal Herriko Unibertsitatea, maitane.picaza@ehu.eus*

Laburpena

Espainia COVID-19ren Europako epizentroetako bat bihurtu da, eta pandemia horrek bereziki adinekoen eragin die; Hori dela eta, ikerketa honen helburua da adinekoen egoera bera nola ulertzen duten arakatzea. Metodologia kualitatiboa erabiliz, Euskal Autonomia Erkidegoko 115 parte-hartzaile (adin tartea: 60-85 urte) "Coronavirus" hitzarekin elkartzeko ariketa libre egin zaie. Emaiz araberak, hasiera batean, gobernu eta komunikabideak kritikatzeko dira mezu argirik ez emateagatik. Hala ere, emozioak eta arriskua era nabarmenean agertzen dira adinari lotuta. Beraz, mahai gainean jartzen da gobernu adinekoen ikuspuntua kontuan hartuta kudeatu behar dutela egungo egoera, pandemiaren eta itxialdiaren balizko ondorioak arintzen laguntzeko politika sozial eta inklusiboak nabarmenduz.

Hitz gakoak: COVID-19, adinekoak, emozioak, pandemiak, irudikapen sozialak.

Abstract

Spain has become one of the European epicentres of COVID-19, a pandemic that has particularly affected the elderly, so the aim of this study is to track how the elderly understand the same situation. Using qualitative methodology, 115 participants from the Basque Autonomous Community (age range: 60-85 years) were given a free exercise to encounter the word "Coronavirus". According to the results, in principle, the government and the media are criticised for not giving a clear message. However, emotions and risk are significantly expressed in relation to age. Therefore, it is suggested that governments need to manage the current situation with older people, with an emphasis on social and inclusive policies to help alleviate the possible effects of the pandemic and the lock-in.

Keywords: COVID-19, elderly, emotions, pandemic, social representations.

1. Sarrera

SARS-CoV-2 birusak sortutako epidemia Wuhanen (Txina) hasi eta hilabete gutxien tartean pandemia bihurtu da mundu osora zabalduz. Zehazki, 2019ko abenduan Wuhanen koronabirus (nCov) berria sortu zen, arrazoi ezezaguneko pneumonia epidemiaren gune bihurtuz (Sahin et al., 2020). Birusaren mutazio gaitasunak (SARS-CoV-2) gaixotasunaren agerraldietan, gizakien artean modu eraginkorragoan hedatzeko eta hilgarritasun-tasa handiagoa sortzeko aukera ematen dio (Grubaugh et al., 2020). Hori dela eta, 2020ko urtariletik otsailera, gaixotasun berri hori Txinatik kanpo zabaltzen hasi zen (Liu et al., 2020). Europako testuinguruan, Italia eta Espainia pandemiaren gune garrantzitsu bihurtu dira, SARS-CoV-2k edo COVID-19 bezala ezagututako birusak kutsatutako eta hildako pertsonen kopuruak nabarmen egin baitu gora (Linde, 2020).

Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) testuinguruan COVID-19 kasuak martxoaren hasieran hasi ziren ikusten, baina infekzioen kopuruak berehala egin zuen gora. Eusko Jaurlaritzak otsailak

24an plazaratutako txostenaren arabera, 115.585 kasu positibo zeuden eta matxotik guztira 3.797 pertsona hil dira¹.

Horrenbestez, azken hilabeteetan, mundua gauetik goizera aldatu da aurrekaririk gabeko gertaera horien ondorioz, eta aurreko izurrite egoeretan frogatu den bezala, horrek eragin sakona du gizartearen (Idoiaga et al., 2017). Hori dela eta, berebiziko garrantzia hartzen du arriskuko populazioa (horien artean: adin nagusikoak) egoera hori nola bizitzen ari den identifikatzeak. Hori lagungarria izango baita pertsonen beharrak eta kezkak kontuan hartzen dituzten estrategiak eta tresnak garatzeko eta, azken batean, aparteko egoera horiek gainditzeko laguntzeko.

1.1. Adinduen egoera COVID-19 pandemiaren aurrean

Datu epidemiologikoen lehen boladek erakusten dute COVID-19 birusak neurritz kanpo eragiten diela adineko helduei. Ildo horretan, nazioarteko osasun-komunitateak eta erakundeek ohartarazi dute adinean gora egin ahala COVID-19a pairatzeko arriskua handitu egiten dela (OME, 2020). Osasun Ministerioi Osasun Alerta eta Larrialdiak Koordinatzeko Zentroaren (2020) arabera, COVID-19aren hilgarritasunak 60 eta 80 urte bitarteko pertsonengan nabarmen egiten du gora. Osasun larrialdi egoera hasi zenetik, Espainiako Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizateko Ministerioak (2020) bereziki azpimarratu ditu adinekoentzako gomendioak, arrisku handiko taldetzat hartuta, Txinako hilkortasun-datuetak argibideei jarraituz (Ramos, 2020; BBC, 2020).

Datuei erreparatuz, sexuaren eta adin-taldearen arabera banaketak adierazten du COVID-19 kasuak, 50 urte gorako pertsonetan nabari gora eginez. EAEko testuinguruari erreparatuz, Eusko Jaurlaritzak argitaratutako txostenaren arabera (2021ko otsailak 24), 50-59 adin tarteko hilkortasuna % 0,3koa da, 60-69 urtekoen taldean % 1,7koa, 70-79 urteko tartean % 6,6koa eta 80-89 urteko tartean % 17,6 eta 90 urtetik gorakoaren artean % 26,9koa.

Horrenbestez, COVID-19 pandemia bereziki bortitza izan da adinekoentzat, mundu mailan osasun krisi honetako talde ahulenetakoa bilakatu (Hernández, 2020; Le Couteur et al., 2020).

Ondorio epidemiologikoetatik harago, egoera horrek adinekoengan ondorio psikologikoak, harremanetakoak eta sozialak ere izan ditu (Huarcaya-Victoria, 2020; Lloyd-Sherlock et al., 2020). Adineko pertsonen kasuan, aurreko azterlanek iradokitzen dute izurriteek arriskua adierazten dutela termino emozionalen, mehatxu, beldur, antsietate, tentsio, urduritasun eta nahigabeko emozioei lotuz (Idoiaga et al., 2016). Gainera, Munduko Osasun Erakundeak (OME) ohartarazi du COVID-19ak planteatzen duen arriskuak larritasuna, antsietatea, haserrea, estresa, asaldura eta uzkurteak eragin ditzakeela adinekoengan agerraldiak irauten duen bitartean, edo gutxienez itxialdiak irauten duen bitartean (OME, 2020). Gainera, adineko helduak isolatu egin dira birusaren gora-beheren arabera, eta horrek ere eragina izan dezake haien egoera emozionalen (Armitge eta Nelluns, 2020;). Izan ere, azken urteotan nabarmen egin du gora adinekoak buru dituzten pertsona bakarreko familien kopuruak (Abellán eta Pujol, 2016). Beraz, gizarte-urruntzeak bakardade edo bakardade nahi gabeko sentimenduak areagotu ditzake, adinekoek epe luzera pairatzen dituzten osasun-arazoak areagotuz (Pinazo eta Donio-Bellergarde, 2018).

Txinatik, birusak erasotako lehen herrialdetik, iristen diren ikerketen arabera, ezezagunarekiko beldurrak eta ziurgabetasunak gaixotasun mentaletara eboluzionatzera eramanez dezakete, hala nola, estres, antsietate, depresio eta somatizazio-nahasmenduetara, eta alkoholaren eta tabakoaren kontsumoa handitzea bezalako jokabideetara (Shigemura et al., 2020).

EAEen ere ikerketa desberdinak burutu dira adin nagusikoen egoeraren inguruan. Alde batetik, COVID-19 agerraldian, 60 urtetik gorako pertsona gehienek ez dute estres, antsietate eta depresio-mailarik erakusten nahiz eta emakumeek gizonek baino estres, antsietate eta depresio-maila handiagoak dituzten eta 66 urtetik gorakoek depresio-maila handiagoak dituzten 60-65 urtekoek baino (Ozamiz-Exeberria et al., 2020). Gainera, ikerketan aipatzen den bezala, COVID-19 faktore estresagarria izan daiteke eta izu publikoa sor dezake. Orobat, ziurgabetasunak, ezagutza faltak

¹ https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/boletin_coronavirus/es_def/adjuntos/2021/24_febrero_2021_Boletin-semanal.pdf

transmisio-abiadura azkarrak eta infekzio-izaerak bizitzaren segurtasunerako mehatxu larria bilakatu daiteke.

Testuinguru honetatik abiatuta, artikuluko honen helburu nagusia COVID-19ren agerraldiak adineko pertsonengan duen eragina aztertzea da, ikuspegi psikosozial batetik; zehazki, pandemiaren lehen fase horri emozionalki nola irudikatzen eta aurre egiten dioten aztertu nahi da. Helburu orokor horretatik harago, ikerketa-galdera gisa, alarma- eta blokeo-egoeraren deklarazioaren ondorioz irudikapen horiek aldatu ote ziren aztertu nahi da.

2. Metodologia

2.1. Lagina

Guztira 115 pertsonak parte hartu dute ikerketa honetan (% 66 emakumeak eta % 34 gizonak). Parte-hartzaileen batez besteko adina 67,48 urtekoa izan zen (SD = 4,70).

2.2. Prozedura

Aurre-katigamendu eta blokeo une batean adinekoengana iristeko, EAEko adinekoen elkarteei eskatu zitzaion ikerketa (online, GoogleForms aplikazioaren bitartez) erabiltzaileen eta senideen artean zabaltzeko. Ikerketa tokiko prentsan ere argitaratu zen (egunkariak, aldizkariak, irrati- eta telebista-saioak), adinekoak parte hartzera animatuz. Galdetegiak 2020ko martxoaren 11tik 18ra bitartean bete ziren; parte-hartzaileen % 49k bete zuten itxialdi agindua eman aurretik, eta gainerako % 51k bete zuten itxiera-aldia hasi ondoren².

2.3. Metodoa eta datuen analisia

Parte-hartzaileek COVID-19ri buruz dituzten gizarte-irudikapenak aztertzeko, elkarte askerako laukien bidezko metodoa [Grid Elaboration Method] erabili da. Metodo hori baliagarria izan da klima-aldaketa globalari, gaixotasun kutsakorrei eta beste gai batzuei buruzko gizarte-irudikapenei buruzko ikerketak egiteko (Idoiaga, et al., 2017a). Bertan parte-hartzaileei jarraibidedun orrialde bat eta lau lauki ematen zaizkie. Erabilitako jarraibideetan, "Coronavirus" hitza pentsatzean burura etortzen zaizkien edozein ideia idazteko edo marrazteko eskatu zaie.

Testu-corpusa aztertzeko, Reinert metodoa erabili da Iramuteq softwarra erabiliz analisi lexikorako (Reinert, 1983, 1990). Metodo hori maiz erabili da gizarte-irudikapenak aztertzeko (Klein eta Licata, 2003; Lahlou, 2001).

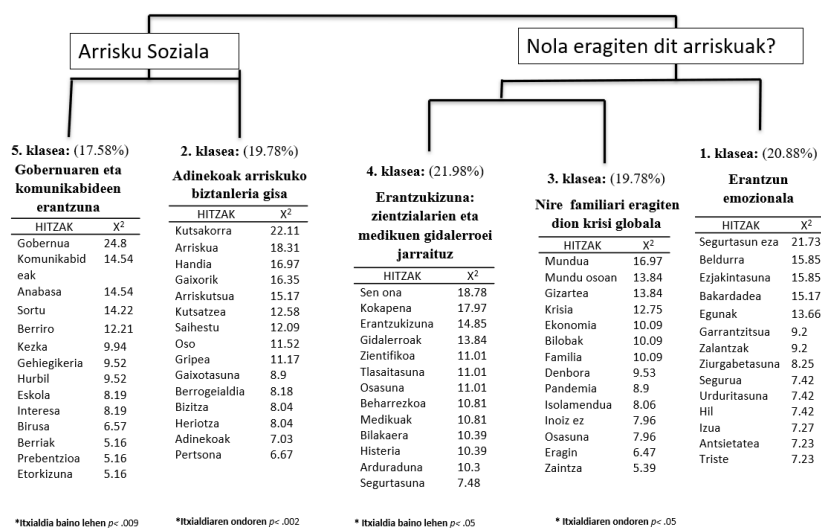
3. Emaitzak

Lehenik eta behin, parte-hartzaileek adierazitako irudikapen nagusiak aztertzeko, erantzunen gorputza aztertu da Reinert metodoaren bidez. Horri esker, adinekoek Covid-19 nola irudikatzen duten eta alarma- eta blokeo-egoera ezarri zenean ordezkartza hori nola aldatzen zen argitu ahal izan da. Corpus osoak 9.004 hitz ditu, horietatik 1.995 hitz bakarrak direlarik. Zehazki, behearazko analisi hierarkikoak 221 segmentu eta 5 klasetan banatu zuen corpusa (1. irudia).

---

² Ikerketa honek UPV/EHUko Etika Batzordearen onespena jaso du [M10/2020/055].

1. irudia. Asoziazio askearen taldekatze hierarkikoaren dendrograma

Azterketan, partaideek COVID-19ri buruz zituzten ideia nagusiak identifikatu dira, asoziazio askeko prozeduraren bidez lortutakoak. Gai edo ideia bakoitza hitz eta testu-segmentu tipikoen multzoak irudikatzen du, eta klasea deitzen zaio.

Taldekatze hierarkikoaren dendrogramari jarraituz, arrisku sozialari buruzko lehen kluster nagusiaren barruan, azaleratu den lehen klasea 5. klasea izan zen,% 17,58ko pisuarekin, "Gobernuaren eta komunikabideen erantzuna" gisa izendatu dena. Mota honen barruan, gobernua, masa-komunikabideak, COVID-19ren ondorioz sortutako izua deskribatzeko esajerazioa, kaosa edo sortzea bezalako hitzak nola aipatzen diren ikus daiteke. Gainera, hitz esanguratsuenak honako hauek dira: gobernua ($x^2=24,8$), hedabideak ($x^2=14,54$), anabasa ($x^2=14,54$) eta sortu ($x^2=14,22$).

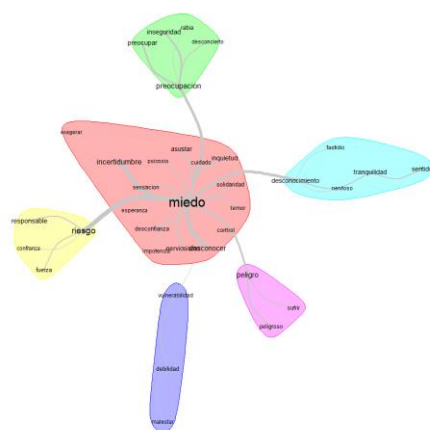
"Arrisku soziala" kluster nagusiaren barruan, bigarren klasea sortu da, "Adinekoak arriskuko biztanleria gisa" izendatua,% 19,78ko pisuarekin. Klase honek pandemia pertsona nagusiei zuzenean eragin diezaiekeen benetako arrisku gisa deskribatzen du, nahiz eta parte-hartzaileek ez duten argi eta garbi definitzen talde horretako kide gisa sailkatzen diren ala ez. Mota honetan kutsakorra ($x^2=22,11$), arriskua ($x^2=18,31$), handia ($x^2=16,97$), arriskutsua ($x^2=15,17$), adindua ($x^2=7,03$) edo pertsona ($x^2=6,67$) bezalako hitzak agertzen dira.

Bigarren kluster nagusian, agerian geratzen da arriskuak zuzenean eragiten diela parte-hartzaileekin zerikusia duten gaiei, eta hirugarren klasearekin hasten da (% 19,78), "Nire familiari eragiten dion krisi globala" izenekoarekin. Klase hau bi azpigaitan banatzen da. Alde batetik, parte-hartzaileek ulertzen dute COVID-19 pandemia global bat dela, eta mundu osoari eragiten diola, ez soilik osasun mailan, baita ekonomia eta gizarte mailan ere, besteak beste, mundua ($x^2=16,97$), gizartea ($x^2=13,84$) bezalako hitzak agertzen dira. Baina, bestalde, parte-hartzaileek berariaz aipatzen dute eremu espezifiko bat, hau da, gaixotasunak beren familiei ere eragin diezaiekeela, biloba ($x^2=10,09$), familia ($x^2=10,09$) edo zaintza ($x^2=5,39$) bezalako hitzekin. Talde nagusi beraren barruan, laugarren klasea sortzen da, "Erantzukizuna: zientzialarien eta medikuen gidalerroei jarraitzea" etiketatua (% 21,98). Klase honetan nabarmentzen denez, krisi horretatik ateratzeko, maila pertsonalean zein komunitarioan, garrantzitsua prebentzioa da, eta herrialdeko osasun-sisteman konfiantza izatea. Parte-hartzaileek zentzuz eta erantzukizunez jokatzearen garrantzia nabarmendu dute, sen ona ($x^2=18,78$) eta erantzukizuna ($x^2=14,85$) hitzetan ikus daitekeen bezala.

Azkenik, eta arriskuak norberari eragiten dion moduari dagokionez ere, lehenengo klasea sortu da: parte-hartzaileek izandako "erantzun emozionala" (% 20,88). Segurtasun-eza ($x^2=21,73$), beldurra ($x^2=15,85$), bakardadea ($x^2=15,17$), ziurgabetasuna ($x^2=8,25$), urduritasuna ($x^2=7,42$) eta antsietatea (7,23) deskribatzen dituzte, bizitzen ari diren guztiari erantzuteko.

Bestalde, COVID-19ak alderdi emozionalean duen eragina arakatzeko similitude lexikal analisia egin da hitz emozionalak nola taldekatzen diren ikusteko (2. irudia).

2. irudia. Emozio hitzetan oinarritutako similitude lexikal analisia

Analisi horretan oinarrituta, argiago ikus daiteke adinduek *beldurra* sentitzen dutela COVID-19ak sorturiko egoeraren aurrean eta, ondorioz, *kezka*, *arriskua*, *ezjakintasuna* eta *zaurgarritasuna* bezalako hitzak azaleratzen dira.

4. Ondorioak eta etorkizuneko bideak

Ikerketa honek azterna garrantzitsuak eman ditu adineko pertsonen COVID-19 krisia beren eguneroko pentsamenduan nola integratzen duten identifikatzeko. Gure emaitzek adinekoen kontzientzia pizten diren bi gai nagusi azaleratu dituzte: a) gizarte-arriskua, eta b) arriskuak zuzenean eragiten diela. Gainera, pandemiaren aurre emozionalari buruzko emaitza interesgarriak ere aurkitu dira.

"Arrisku soziala" izeneko talde nagusian, adinekoen ahotsek arrisku sozialaren kudeaketari buruzko zenbait gai nola irudikatzen dituzten adierazten dute. "Gobernuaren eta komunikabideen erantzunean" kritikatu egiten dute Gobernuak eta komunikabideek (besteak beste) hartutako jarrera, uste dutelako (Gobernuak eta komunikabideek) ez dutela mezu argirik ematen eta emandako informazioa ez dela nahikoa eta kontraesankorra dela. Gobernuaren ordezkaritza, krisiaren kudeaketan kontuan hartu beharreko eragile gisa, alderdi berritzailea da, COVID-19ren irudikapenei buruzko beste ikerketa batzuetan sortu dena. Horietan, Gobernuaren gaia aipatu ere ez zen egiten (Idoiaga et al., 2021b). Hala ere, gaixotasun kutsakorrei buruzko beste azterlan batzuetan zalantzan jarri da gobernuaren eta komunikabideen zeregina, eta, aldi berean, beldurra beren interesetarako erabiltzea leporatu zaie (Idoiaga et al., 2017b; Wagner-Egger et al., 2011).

Krisiaren kudeaketari buruz aipatu zen beste kontu bat izan zen egoerak adineko pertsonengan duen eragina, arriskuko biztanleria gisa. Arriskua, arriskua edo kutsatzea bezalako hitzak agertzen dira, guztiak ere nagusi izatearekin lotuak. Irudikapen hori logikoa da; izan ere, pandemia honetan hasieratik azpimarratu da adinekoak direla munduko arrisku-talderik handiena (OME, 2020). Hala ere, puntu hori kontraesankorra ere izan daiteke, batzuetan zaila izan baitaiteke zehaztea nortzuk diren "adinekoen arrisku-talde" horretako kideak. Adibidez, Espainiako gobernuak adinekoentzako gomendio espezifikoak argitaratu zituen, eta erabat itxita egoteko, higiene-neurriak hartzeko eta senideei eta lagunei egunero deitzeko aholkatu zien (Espainiako Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizateko Ministerioa, 2020). Hala ere, arazoetako bat da, 60 urtetik aurrera heriotza-tasa handiagoak dauden arren, komunikabideek 80 urtetik gorakoengan arreta berezia jartzeko joera dutela (BBC, 2020). Beraz, arrisku-taldekoak nor diren eta eurak ere talde horretakoak diren erabakitzea nahasmen iturri izan daiteke 60 urtetik gorako pertsona askorentzat. Gainera, horrek arrisku handia sor lezake, zaugarritasunaren nortasuna babestu nahi izateak arriskua haiek baino zaharragoekin lotzera eramán baititzaite pertsona asko (Idoiaga et al., 2016), othering [besteengan] prozesuak sortuz (Joffe, 2011). Izan ere, azpimarratzekoa da klase hori emaitzetan ez dela agertzen arriskuak norberari nola eragiten dion, beste kluster nagusian irudikatuta baitago.

Bigarren kluster nagusiak, "Nola eragiten dit arriskuak?" izena daramanak, adineko pertsonengan niaren nozioari lotuago dauden hainbat gai deskribatzen ditu. Lehenik eta behin,

zientzialarien eta medikuen gidalerroei jarraitzeko beharra edo erantzukizuna aipatzen dute adinduek. Krisi honetan, iruditzen zaie osasun-langileak direla jarraitu beharreko heroiak edo iturri fidagarriak, eta figura horiek eskatzen dieten guztia bete behar dutela (Wagner-Egger et al., 2011). Deigarria da nola, aholkua eskatzeko jarraitzen dituzten figurei dagokienez, zientzialariak eta medikuak diren politikarien eta gobernuaren aurrean erreferentzia puntu giltzarri gisa irudikatzen direnak. Hori bereziki interesgarria da, larrialdi-egoera ezarri zenetik Gobernuak presidentek herrialdearen ia erabateko kontrola hartu baitu (Espainiako Gobernua, 2020). Litekeena da hori gobernuaren konfiantza-faltaren ondorio izatea, gaixotasun kutsakorrek kudeatzeko moduagatik eta krisi honi aurre egiteko mezuen argitasun-faltagatik, beste leku batzuetan adierazi den bezala (Idoiaga et al., 2017a).

Gainera, adinekoek pandemia hori mundu guztiari eragiten dion zerbait dela onartzen badute ere, familiarekiko kezka ere agertzen dute, eta bereziki aipatzen dute bilobekiko kezka. Beraz, agerraldi honetan ere begi-bistakoa da arriskuaren globalizazioa dagoela, eta globalizazio horrek mundu osoari eta eremu pertsonalari eragiten diela (Beck, 2009). Gainera, parte-hartzaileak kezkatuta daude krisi honek osasun arloan ez ezik, gizarte eta ekonomia mailan ere ondorioak izan ditzakeelako, eta egoera honek ezinbestean ekar lezakeen krisi ekonomikoaren beldur dira.

Erantzun emozionala zaharren irudikapen sozialetan ere sortu da. Lehenik eta behin, azpimarratu behar da, beldurra dela emozio nabaria (Höijer, 2011). Patroi emozional hori nahiko errepikakorra da osasun-epidemien lehen fasean (Idoiaga et al., 2016), eta gizartea zurrumbilo emozional batean murgildu ohi du (Strong, 1990). Hau da, beldurrezko emozioen bidez ulertzen da COVID-19 arrisku berria, eta familia-ordezkaritza batean sartzen da. Beraz, interesgarria litzateke aztertzea, hainbat ikertzailek iradoki duten bezala, ainguratze emozionalak nola konpara litzakeen fenomeno asko.

Hala ere, gure emaitzak eredu emozional horretatik harago doaz. Izan ere, ikusi ahal izan dugunez, pertsonen askatasunez galdetzen zaienean (askatasunez eta emozioak aipatu gabe), segurtasunik eza, bakardadea, ziurgabetasuna, urduritasuna eta antsietatea aipatzen dituzte, besteak beste, "Beldur" horren atzean ezkutatuta edo errotuta dauden emozioen sorta zabala. Beraz, emozio horiek guztiak ere izan litezke euskarri emozionalaren parte. Sentimendu horietako batzuk errepikakorrek dira, gaixotasun kutsakorrei eta adineko pertsonen buruzko aurretiazko ikerketetan identifikatu baitira, egonezin, susto, tentsio eta nazka emozioekin batera (Idoiaga et al., 2016). Hala ere, bakardade eta bakardade sentimenduak berriak dira. Neurri batean sentimendu horiek ezarritako itxialdiaren neurriekin lotuta egon daitezkeen arren, nabarmentzekoa da emozio horien berri ez dela eman COVID-19ren antzeko ikerketetan, ez gazteengan (Idoiaga et al., 2021a), ez populazio orokorrean (Idoiaga et al., 2021b). Berger eta Poirieren arabera (1995), bakardadea oso esperientzia mingarria da, intimitatearen eta gizarte-harremanen premia asebetegabearen batuketara, nahikoa ez dela edo guztiz asebetegarriak ez direla sentitzen dena. Beraz, hemen egindako aurkikuntzak kezkarriak dira; izan ere, agerian geratu da adineko biztanleen isolamendu sozialak efektu negatibo sakonak dituela bizitza luzearen eta osasun fisiko eta mentalaren gainean loaren nahasmenduak, depresioa eta nekea bezalako arazoak sortuz (Choi et al., 2015).

Bigarrenik, objektibazio emozionalak irudi jakin batzuk gertaera abstraktuagoen ikono bihurtzen ditu (Höijer, 2010; Smith eta Joffe, 2012). Azterlan honetako parte-hartzaileen kezka edo kexa errepikarietako bat da komunikabideetan behin eta berriz erakusten direla COVID-19rekin lotutako irudi espezifikoak eta beldurgarriak (Höijer, 2010, 2011). Estaldura mediatiko hori argi eta garbi lotuta zegoen erruduntze-prozesuekin eta benetan nabarmendutako haserre-karga emozionalarekin. Beraz, objektibazio emozionalen prozesu hori haserrearen gainean eraikitzen den eta patroi horrek izan ditzakeen ondorioak aztertu behar dira.

Horrela, ikerketa lan honek baieztatu du COVID-19ren krisia ulertzeko irudikapen sozialak prestatu zirenean erantzun emozionalak arriskuaren ulermena baldintzatu zuela. Horrela, pandemiari emandako erantzun oso batean, zalantzarik gabe garrantzitsua da ainguratze emozionala eta objektibazioa kontuan hartzea, horrek eragina izango baitu pandemiari emandako erantzun politiko eta sozialaren tamainaren, formaren eta denboraren banaketan.

Azkenik, gogoratu behar da gizarte-irudikapenak etengabeko mugimenduan dauden prozesu eraldatzaileak direla (Joffe, 2003). Beraz, nahiz eta lehen fase honen analisia, non pandemia urruneko zerbait izatetik parte-hartzaileen bizitzan eragin osoa izan zuen zerbait izatera igaro zen, oso

interesgarria izango litzateke COVID-19ren irudikapenak nola eraldatzen diren aztertzea, krisian zehar dituen eredu emozionalekin batera.

Amaitzeko, ikerketa honen mugak ere aipatu behar dira. Hasteko, lagin ez-probabilistikoa da, eta testuinguru zehatz batean kokatzen den zeharkako ikerketa bat da. Beraz, ondorioak ezin dira edozein gizarte edo testuingurutara orokortu. Gainera, kontuan izan behar da ikerketa online formatutan egin dela. Formatu horrek joera bat sor dezake, batez ere adin handiagoko edo gutxiago konektatutako parte-hartzaileengana iristeko orduan, baina pandemiaren ondorioz, hori izan da azterketa egiteko modurik nabarmenena.

Laburbilduz, aurrekaririk gabeko egoera bizi dugu, eta azkar aldatzen da. Gaur egungo pandemiarekin lotutako pentsamendu-ereduak gizarteko kiderik ahulenen, adinekoen, ahotsetik ulertzea oso garrantzitsua da. Bereziki, kognitiboki nola irudikatzen diren eta, batez ere, nola aurre egiten dioten emozionalki (ainguraketa- eta objektibatze-prozesuen bidez) egoera berri horri, informazio baliotsua ematen digu, arazoari ikuspegi psikologiko eta sozial batetik aurre egiteko erabil ditzaketen estrategiak ezagutzeko. Abiapuntu gisa, ikerketa honen emaitzek argi uzten dute adinekoak arrisku-talde gisa aipatzean, beharrezkoa dela termino horretan aipatzen den adin-taldea zehaztasunez zehaztea eta kasu bakoitzerako gomendio espezifikoak proposatzea; hau da, ezinbestekoa da ahalik eta zuzenena eta argiena izatea. Gainera, arreta berezia jarri behar da beldurraren garrantzi nagusian eta bakardade-sentimenduen agerpenean. Ildo horretan, funtsezkoa da gobernuak eta tokiko agintariek politika sozialak eta inklusiboak garatzea, zaharrei laguntzeko konfinamenduaren balizko ondorioak arintzen, haien premia psikologikoak, sozialak, sanitarioak eta ongizatekoak kontuan hartuta.

5. Erreferentziak

- Abellán, A. eta Pujol, R. (2016): “Un perfil de las personas mayores en España, 2016. Indicadores estadísticos básicos”. Informes Envejecimiento en red (14). Espainiako Gobernua, Madril.
- Armitage R. eta Nellums L.B. (2020): COVID-19 and the consequences of isolating the elderly. *Lancet Public Heal*, 5(5): e256.
- BBC (2020, Otsailak 18): Coronavirus: los nuevos detalles que revela el estudio “más complete” publicado por China desde que comenzó el brote. [<https://www.bbc.com/mundo/noticias-51526977>]
- Beck, U. (2009): *World at risk*. Polity Press. Cambridge.
- Berger, L. eta Poirie, D. (1995): *Pessoas idosas: Uma abordagem global*. Lusodidáctica. Lisboa.
- Choi, H., Irwin, M. R. eta Cho, H. J. (2015): Impact of social isolation on behavioral health in elderly: Systematic review. *World journal of psychiatry*, 5(4), 432-438.
- Eiguren, A., Idoiaga, N., Berasategi, N. eta Picaza, M. (2021). Exploring the Social and Emotional Representations Used by the Elderly to Deal With the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology*, 11, 4020. [<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.586560>]
- Espainiako Gobernua (2020, martxoak 12): “El presidente afirma que el Gobierno no escatimará esfuerzos para reducir al máximo las consecuencias sociales y económicas del coronavirus”. [<https://www.lamoncloa.gob.es/consejodeministros/resumenes/Paginas/2020/120320-consejo-extra.aspx>]
- Espainiako Osasun, Kontsumo eta Gizarte Ongizateko Ministerioa (2020): *Recomendaciones para las personas mayores*. COVID-19. Espainiako Gobernua, Madril.
- Eusko Jaurlaritzak (2021, otsailak 24): “Informe con la actualización de datos sobre la evolución del nuevo coronavirus COVID-19”. [https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/boletin_coronavirus/es_def/adjuntos/2021/24_feb_rero_2021_Boletin-semanal.pdf]
- Grubaugh, N. D., Hanage, W. P. eta Rasmussen, A. L. (2020): Making sense of mutation: what D614G means for the COVID-19 pandemic remains unclear. *Cell*, 182(4), 794-795.
- Hernández, I. (2020, 25th March): “Coronavirus: the horror of the covid-19 crisis in some nursing homes in Spain”. BBC. [<https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-52036018>]
- Höijer, B. (2010): Emotional Anchoring and Objectification in the Media Reporting on Climate Change. *Public Understanding of Science*, 19(6), 717-731.
- Höijer, B. (2011): Social Representations Theory. *Nordicom Review*, (2), 3-16.
- Huarcaya-Victoria, J. (2020): Consideraciones sobre la salud mental en la pandemia de COVID-19. *Revista peruana de medicina experimental y salud pública*, 37, 327-334.
- Idoiaga Mondragon, N., Berasategi Sancho, N., Eiguren Munitis, A., eta Dosil Santamaria, M. (2021a): Exploring the social and emotional representations used by students from the University of the

- Basque Country to face the first outbreak of COVID-19 pandemic. *Health Education Research*. [\[https://doi.org/10.1093/her/cyab006\]](https://doi.org/10.1093/her/cyab006)
- Idoiaga, N., Berasategi, N., Ozamiz, N. eta Alonso, I. (2021b): Coping with COVID-19: social representations behind blaming processes and fear. *Journal Psychology & Health*. [\[https://doi.org/10.1080/08870446.2021.1896717\]](https://doi.org/10.1080/08870446.2021.1896717)
- Idoiaga, N., Gil De Montes, L. eta Valencia, J. (2016): Communication and representation of risk in health crises: the influence of framing and group identity. *Revista de Psicología Social*, 31(1), 59-74.
- Idoiaga, N., Gil de Montes, L. eta Valencia, J. (2017a): Understanding an Ebola outbreak: Social representations of emerging infectious diseases. *Journal of Health Psychology*, 22(7), 951-960.
- Idoiaga, N., Gil de Montes, L. eta Valencia, J. (2017b): Ebola in the public sphere: A comparison between mass media and social networks. *Science Communication*, 39(1), 101-124.
- Joffe, H. (2003): Risk: From perception to social representation. *British Journal of Social Psychology*, 42(1), 55-73. [\[https://doi.org/10.1348/014466603763276126\]](https://doi.org/10.1348/014466603763276126)
- Joffe, H. (2011): Public apprehension of emerging infectious diseases: are changes afoot?. *Public Understanding of Science*, 20(4), 446-460. [\[https://doi.org/10.1177/0963662510391604\]](https://doi.org/10.1177/0963662510391604)
- Klein, O. eta Licata, L. (2003): When group representations serve social change: The speeches of Patrice Lumumba during the Congolese decolonization. *British Journal of Social Psychology*, 42(4), 571-593.
- Lahlou, S. (2001): Text mining methods: an answer to Chartier and Meunier. *Papers on Social Representations*, 20(38), 1-7.
- Le Couteur, D. G., Anderson, R. M. eta Newman, A. B. (2020): COVID-19 through the lens of gerontology. *The Journals of Gerontology* 75 (9), e119-e120. [\[https://doi.org/10.1093/gerona/glaa077\]](https://doi.org/10.1093/gerona/glaa077)
- Linde, P. (2020): "Europa se ha convertido en el epicentro de la pandemia del coronavirus". *El País*.
- Liu, S., Yang, L., Zhang, C., Xiang, Y. T., Liu, Z., Hu, S. eta Zhang, B. (2020): Online mental health services in China during the COVID-19 outbreak. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), e17-e18
- Lloyd-Sherlock, P., Ebrahim, S., Geffen, L. eta McKee, M. (2020): Bearing the brunt of covid-19: older people in low and middle income countries. *BMJ*, 368. [\[https://doi.org/10.1136/bmj.m1052\]](https://doi.org/10.1136/bmj.m1052)
- Osasun Munduko Erakundea (2020): "Guidance on routine immunization services during COVID-19 pandemic in the WHO European Region". World Health Organization. Kopenhage.
- Ozamiz-Etxebarria, N., Dosil-Santamaria, M., Picaza-Gorrochategui, M. eta Idoiaga-Mondragon, N. (2020): Stress, anxiety, and depression levels in the initial stage of the COVID-19 outbreak in a population sample in the northern Spain. *Cadernos de saude publica*, 36, e00054020.
- Pinazo, S. eta Donio-Bellegarde, M. (2018): "La soledad de las personas mayores. Conceptualización, valoración e intervención. Estudios de la Fundación Pilares para la autonomía personal", 28.
- Ramos, C. (2020): Covid-19: la nueva enfermedad causada por coronavirus. *Salud Pública de México*, 62(2), 225-227.
- Reinert, M. (1983): Une méthode de classification descendante hiérarchique: application à l'analyse lexicale par context. *Les cahiers de l'analyse des données*, 8(2), 187-198.
- Reinert, M. (1990): Alceste, une méthode d'analyse des données textuelles. Application au texte "Aurélia" de Gérard de Nerval. *Bulletin de Méthodologie Sociologique*, 26(1), 25-54.
- Sahin, A. R., Erdogan, A., Agaoglu, P. M., Dinieri, Y., Cakirci, A. Y., Senel, M. E., ... eta Tasdogan, A. M. (2020): Novel Coronavirus (COVID-19) Outbreak: A Review of the Current Literature. *EJMO*, 4(1), 1-7.
- Shigemura, J., Ursano, R. J., Morganstein, J. C., Kurosawa, M. eta Benedek, D. M. (2020): Public responses to the novel 2019 coronavirus (2019-nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations. *Psychiatry and clinical neurosciences*, 74(4), 281.
- Smith, N. eta Joffe, H. (2012): How the public engages with global warming: A social representations approach. *Public Understanding of Science*, 22(1), 16-32. [doi: 10.1177/0963662512440913](https://doi.org/10.1177/0963662512440913)
- Strong, P. (1990): Epidemic psychology: a model. *Sociol. Health Illn.* 12, 249-259.
- Wagner-Egger, P., Bangerter, A., Gilles, I., Green, E., Rigaud, D., Krings, F., ... eta Clémence, A. (2011): Lay perceptions of collectives at the outbreak of the H1N1 epidemic: heroes, villains and victims. *Public Understanding of Science*, 20(4), 461-476.

6. Eskerrak eta oharrak

- Hurrengo artikulutik eratorria: Eiguren, A., Idoiaga, N., Berasategi, N. eta Picaza, M. (2021). Exploring the Social and Emotional Representations Used by the Elderly to Deal With the COVID-19 Pandemic. *Frontiers in Psychology*, 11, 4020. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.586560>